

справою честі кожного здатного до праці громадянина за принципом: хто не працює, той не їсть. В Українській РСР здійснюється принцип соціалізму: від кожного за його здібністю, кожному – за його працею (там же).

Отже, в другій половині ХХ ст. посилилася уніфікація української мови, спрямована на максимальне наближення її до російської мови, тобто діловий стиль української мови було уніфіковано відповідно до російського зразка ділового стилю.

На сьогодні в Україні склалася дещо схожа ситуація, яка спостерігалася у першій половині ХХ ст.: перед офіційно-діловим стилем постало багато подібних проблем щодо творення української офіційно-ділової лексики, використання усталених чи вироблених тих мовних штамів й кліше ділової лексики, які будуть нормативними відповідно до українських мовних традицій. Саме тому й необхідно скористатися кращими надбаннями мовної практики 1917 – початку 30-х рр. минулого століття, для того щоб уникнути повторення помилок і труднощів того періоду.

Список використаних джерел:

1. Білодід І. К. Розвиток мов соціалістичних націй СРСР. К. : Видавництво «Наукова думка», 1967. С.288.
2. Сучасна українська літературна мова. Стилистика / За заг. ред. І. К. Білодіда. К. : Видавництво «Наукова думка», 1973. С. 588.
3. Тименко Л. О. Масив лексики в текстах офіційно-ділового стилю української мови. *Вісник Львів.ун-ту*. Серія філологія. Львів, 2004. Вип. 34., Ч. П. С. 314–318.
4. Тименко Л. О. Розвиток лексики офіційно-ділового стилю української мови на початку ХХ ст. (1917–1933 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01–українська мова. К., 2007. С.23.

*Тур О. М., канд. філол. наук, доцент,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

СПОСОБИ УНІФІКАЦІЇ ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Питання про способи уніфікації термінології взагалі та документознавчої термінології як її складової в науковій літературі в цілому не розроблені. На наш погляд, способи уніфікації термінології наук документально-комунікаційного циклу є шляхом досягнення відповідності термінів усім встановленим вимогам. Ми вважаємо, що до способів уніфікації документознавчої термінології можна віднести такі: розроблення дефініцій понять, що використовуються у процесах документування; правова та лінгвістична експертизи законодавчо-нормативних актів у документально-комунікаційній сфері та зафіксованих у них термінів; складання тезаурусів. Усі названі поняття досить докладно досліджені в науковій літературі, хоча й не названі в якості способів уніфікації термінології.

Першим способом уніфікації документознавчої термінології є розроблення дефініцій понять. Оскільки терміни позначають певні поняття, що відображають предмети і явища дійсності, то з метою досягнення найбільшої ефективності документальної комунікації необхідно, щоб суб'єкти цього процесу розуміли їх зміст. Ця обставина зумовлює особливу значущість визначень (дефініцій) понять. З лінгвістичної точки зору визначення того або іншого поняття є загальною й абстрактною словесною формулою, в яку об'єднані всі особливості й суттєві ознаки цього поняття.

Іншим способом уніфікації термінології є експертиза нормативно-правових актів, що є чинними у сфері документальної комунікації. Термін «експертиза» походить від латинського від *expertus* – знавець, досвідчений. У загальному вигляді під експертизою розуміють застосування для дослідження тих чи інших питань спеціальних знань зі сфери науки, техніки, мистецтва і т. д. Останнім часом експертиза знаходить все більш широке застосування в житті

суспільства, поширюючись на нові сфери діяльності: державно-правову, соціально-економічну, науково-технічну та інші. Для уніфікації документознавчої термінології велике значення мають правова та лінгвістична експертизи проектів нормативно-правових актів сфери документальної комунікації, особливо законів, стандартів інструкцій, правил, оскільки саме їм належить пріоритет у сучасній системі нормативних актів. Правова експертиза є спеціальним дослідженням, проведеним для оцінювання відповідності нормативно-правових актів чинному законодавству України та його міжнародним аналогам. У ході лінгвістичної експертизи перевірки та оцінки підлягають:

1. Способи мовного вираження основних понять (наскільки вибрані слова та їхні граматичні форми відповідають ідеям, концептуальним засадам документознавства).
2. Співвідношення абстрактних і конкретизованих способів викладу думки з урахуванням змісту питання (який ступінь формальної визначеності тексту й чи не перешкоджають надмірно абстрактні формулювання з'ясуванню сенсу поняття).
3. Структура та граматична правильність термінологічних словосполучень.
4. Доцільність вибору запозичених словоформ для позначення документознавчих понять.
5. Системність термінів, їх узгодженість з чинною термінологією (чи можна за вибраним словом-терміном точно ідентифікувати дане поняття й визначити його місце серед інших документознавчих понять).
6. Логічна, смислова та граматична правильність словесних формул-визначень.
7. Доцільність синонімії – паралельного використання різних мовних способів вираження одного й того ж предметного змісту (у разі позитивного рішення слід перевірити слову рівнозначність відповідних конструкцій).
8. Чіткість контекстуального розмежування значень багатозначних слів (якою мірою забезпечено їх недвозначне сприйняття й розуміння).
9. Правильність вживання слів, що позначають родові й видові поняття (чи достатньо чітко передаються родо-видові відношення понять, чи дотримана їх логіко-смислова субординація, чи правильно вибране слово за обсягом значення).
10. Ступінь смислової відповідності у разі прямого й непрямого визначення понять (чи тотожний за змістом обраний термін тим описовим конструкціям, які можуть замінити його в тексті документа).
11. Дотримання синтаксичних норм української мови – правильність побудови словосполучень і речень, а також логіка міжфразових зв'язків.
12. Правильність та однаковість оформлення рубрик у тексті (заголовки, членування на окремі абзаци в поєднанні з нумерацією або без нумерації, об'єднання абзацив у групи).
13. Правильність й однаковість вживання пунктуаційних знаків всередині речення – коми, крапки з комою, дужок, тире, двокрапки.

Особливу увагу під час проведення лінгвістичної експертизи варто приділяти аналізу поняттєвого апарату, уніфікації термінології, однорідних логіко-стилістичних структур з урахуванням мовного контексту й тенденцій, закономірностей розвитку мови. Вважаємо, що лінгвістична експертиза надзвичайно потрібна для законодавчо-нормативних актів сфери документальної комунікації, оскільки мовні помилки й неточності, лінгвістично невдалі формулювання перешкоджатимуть ефективній комунікації, вноситимуть неясність в суть документознавчих термінів.

Виникнення ідеї формування лінгвістичної концепції тезауруса пов'язане з розвитком наукової думки впродовж XX–XXI ст. Нині існує кілька наукових підходів до тлумачення цього поняття. По-перше, під тезаурусом розуміється словник, у якому максимально повно представлені всі слова мови й показані семантичні відношення між ними. По-друге, тезаурусом іменується семантична система певної національної мови або формалізованої мови для автоматизованих систем управління. Таке уявлення мотивувало створення інформаційно-пошукових тезаурусів і проникнення поняття «тезаурус» до сфери природних і точних наук. Нині

формується третій підхід, згідно з яким тезаурус – це складна система, що містить інформацію про дійсність, а також «метаінформацію» (відомості про інформацію), що забезпечує можливість прийому нових повідомлень. Оскільки в основі всіх трьох уявлень лежить система мови, це дозволило сформулювати припущення, що тезаурус – це об'єктивно існуюча мовна система, що функціонує як інформаційна система в людському середовищі й визначає структури знання про оточуючий світ окремого індивіда й суспільства в цілому на певному синхронному зрізі. Орієнтовною моделлю такої системи можна назвати словник. Словник тезаурусного типу дозволяє подати лексику мови «в систематизованому вигляді відповідно до сенсу слів для з'ясування місця кожного поняття серед інших, виділення основних тем і закономірностей» [1, с. 30], тому теж є способом уніфікації термінології.

Отже, проблемне коло питань про способи уніфікації термінології залишається відкритим для подальших наукових пошуків.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. С. Идеографический словарь русского языка. Москва : Издательство ЭТС, 1995. 820 с.

*Чередник Л. А., канд. філол. наук, доцент,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРИЙОМУ СУГЕСТІЇ У РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Ключові слова нашого дослідження, реклама і сугестія, мають давню цікаву історію.

З літературних джерел відомо, що реклама зародилася в досить давні часи. Ще давньоримський філософ, поет і державний діяч Сенека у своїх листах до давньоримського поета, засновника сатири Луцилія неодноразово скаржився на те, що йому заважають купці, які щодня піднімають нестерпний крик, закликаючи покупців купити їхній товар. Слід зазначити, що латинське «gesclatage» у перекладі саме й перекладається як «викрикувати», «стверджувати».

Окрім того, вже у Давній Греції та Римі купці, власники майстерень і шинків використовували спеціальні вивіски для закликання клієнтів. Наприклад, біля молочної лавки часто висів малюнок кози, а там, де продавали хліб, зображали млин. Іноді дуже вигадливі купці застосовували невеликий текст або навіть вірші. Цікаво, що для таких давніх вивісок використовували обпалену глину або навіть мармур. Говорячи сучасною мовою, усе це були приклади зовнішньої реклами.

Нині реклама сприймається як поліаспектне явище, тому не дивно, що існує безліч її значень. Наприклад, «реклама – будь-яка форма неособистої пропозиції та просування комерційних ідей, товарів чи послуг коштом чітко визначеного замовника» [4, с. 144]; реклама – це соціальний феномен, що «...функціонує..., створюючи уявні світи, в яких ніхто не живе, але куди намагаються дістатися всі» [3, с. 130]; «реклама – це... психологічне програмування людей» [2, с. 42].

Саме з останнім визначенням тісно пов'язане наступне поняття нашої розвідки. Мова йде про психологічне програмування, з яким асоціюється сугестія (лат. suggestio, від suggero – навчаю, навіюю). Ще Аристотель наголошував на великій силі навіювання сценічного мистецтва, що викликає ефект катарсису. У фольклорі сугестивні прийоми відомі з магії, чаклунства, замовлянь тощо.

Вважається, що сам термін «сугестія» виник в англійській філософії XVIII і пов'язаний з іменами двох орієнталістів В. Джонса та Х. Вілсона, які, працюючи над санскритськими текстами, переклали слово «в'янджана» як «сила навіювання». Потім цей термін став однією із жанрових особливостей літератури романтизму та символізму, заснованих на смислових нагромадженнях, передчуваннях, емоційних переживаннях, його сприймають як підтекст. Сугестію часто